

נוביני קרקובסקיה Nowiny Krakowskie

ארגון יוצאי קרקוב בישראל
Związek Krakowian w Izraelu
Association of Cracowians in Israel

כתיבה, עריכה והבאה לדפוס: לילי הבר
ת.ד. 17209 תל אביב 6117102

cracowassociation@gmail.com

טלפון: 054-4436366, פקס: 09-9579540

<http://cracowassociation.blogspot.co.il/>
www.facebook.com/groups/cracowassociation

גליון 118 דצמבר 2016 כסלו תשע"ז

בטאון ארגון יוצאי קרקוב בישראל

באנו חושב לכם ואידינו אור ואי!

כאלו יחד נדליק נר רביעי של חנוכה ונספר על
פצולות הארץ של הנוצר בקרקוב בתקופת האטו.
הדלקת הנרות תערכה ביום שלישי כ"ז בכסלו,
27 בדצמבר 2016 בשעה 17:00 בתיכון ציראני ה', רחוב
בן יהודה 227 תל-אביב (חניה מרחוב הירקון 294)
נא הביאו את בני משפחותיכם ונציין יחד 74 שנים
לפצולות צ'אנריה ולאיכרואים מהאטו.

הנצחת ההיסטוריה של פלשוב

המוזיאון ההיסטורי של עירית קרקוב יוזם פעולות להנצחת ההיסטוריה של
מחנה הריכוז הגרמני לשעבר בפלשוב, מחנה שקורבנותיו היו יהודים, פולנים
וצוענים. בחודשים בהם פעל המחנה, בשנים 1943-1944, נרצחו בו אלפי
אנשים. צוות התיכנון החל כבר בעבודות התיכנון.

המוזיאון פונה אל ניצולי המחנה ובני משפחותיהם ומבקש לסייע בהנצחת
העבר המשותף על ידי עדויות, מסמכים, מכתבים, תצלומים וחפצים. מי
שיכול לסייע בהנצחת העבר וברשותו חפצים, מסמכים או כל מזכרת אחרת
מתבקש להתקשר אל תומס אוּבּוֹץ Tomasz.Owoc.plaszow@mhk.pl או
למערכת.

תערוכה על ארגון ז'גוטה

בימים אלה שוקדים אנשי המוזיאון במפעל
של שינדלר בקרקוב על הקמת תערוכה,
אשר תפתח בנובמבר 2017, ואשר תציג את
פעילות חברי ארגון ז'גוטה במלחמת העולם
השנייה, כדי לסייע ולעזור ליהודים.

התערוכה תספר את סיפורם של פולנים חברי ז'גוטה, שהתגייסו על מנת
לסייע ליהודים לשרוד בתקופת הכיבוש, ותעסוק בדרכים שבהם סייעו
הפולנים ליהודים. בין היתר תעסוק התערוכה ביחסים שבין האזרחים
הפולנים והיהודים, התגובות של הסביבה לאלה שביקשו והציעו לעזור, מה
היו המניעים שלהם, וכן ההיסטוריה של אנשים שנעזרו על ידי ז'גוטה.

יוצרי התערוכה מעוניינים בעיקר במה שקרה בקרקוב וסביבותיה, והם
מחפשים זיכרונות, סיפורי משפחה, ראיונות וצילומים.

אם אחד מכם, או מבני משפחתכם או ממכריכם, ניצל על ידי הסתתרות על
ידי מה שמכונה "ניירות אריים", ויש ברשותו מזכרות או זיכרונות, אנו
מבקשים לחלוק עמנו את המידע או לפנות ישירות למוזיאון, אל
ברטוש הקסל במייל B.Heksel@mhk.pl.

מיצוי זכויות!

האם אתם ובני משפחותיכם, יוצאי
פולין, ממצים את כל זכויותיכם בגין
הסבל בתקופת השואה?

מי שעדיין לא מקבל גימלה כלשהיא
בגין השואה, ואשר חי תחת הכיבוש
הנאצי או ברח ממנו, או שנולד עד 300
ימים לאחר הבריחה של אמו
מהנאצים או שנולד עד 300 ימים
לאחר השחרור מהכיבוש הנאצי של
המקום שבו שהתה האם תחת הכיבוש
הנאצי, ועלה לישראל לפני אוקטובר
1953, עשוי להיות זכאי לגימלה
חודשים מהרשות לניצולי שואה
שבמשרד האוצר.

יוצא גטאות ומחנות שעלה אחרי
1953 ולא מקבל עדיין גימלה חודשית
הקשורה לרדיפות הנאצים, זכאי
לקבל את אותה הגמלה ממשרד
האוצר, המתחילה כיום בסך של
2,248 ₪.

ניצול שאינו מקבל גימלה כלשהיא
הקשורה למלחמה, ועלה אחרי 1953,
וחי בזרות בדויה או במסתור לפחות
חצי שנה עשוי להיות זכאי לגמלה
תלת חודשית מקרן סעיף 2 של ועידת
התביעות.

מי שמקבל קצבה מקרן סעיף 2 של
ועידת התביעות, ומתגורר בישראל,
עשוי להיות זכאי להשלמת גימלה
ממשרד האוצר.

יוצא גטאות תחת כיבוש גרמני, שעבד
בגטו שלא בכפייה, ואינו מקבל קיצבה
סוציאלית מגרמניה, יכול לפנות
לקבלת קיצבה רטרואקטיבית מ-1997
(כולל האלמנה שלהם אם נפטרו
בינתיים). אם הם מקבלים פנסיה
סוציאלית מגרמניה ש"רכשו"
בעבר הם עשויים להיות זכאים לקבל
תוספת חודשית עבור העבודה בגטו.

לגימלה חודשית ממשלת פולין עשוי
להיות זכאי מי שהיה אזרח פולני
בתקופת השואה, והיה במחנות או
בגטאות, כולל בשטחי בריה"מ.
הגימלה היא בסך של כ-100 יורו
לחודש, ואינה משולמת
רטרואקטיבית.

היהודי שהציל את חיי. עדויות על המציל פולדק וסרמן

יהודה מימון (פולדק וסרמן) היום ואז

שולחן וכיסא, עליו ישב חובש. כאשר נכנסתי היה מונח ספר על השולחן.

החובש היה פולדק. הוא חבש את פצעי וכאשר סיים שאל אותי בפולנית: "כאב לך?" לא עניתי על השאלה, ובתגובתי נתתי ביטוי למצוקה ולקנאה שלי. "מה איכפת לך?" פולדק הביט עלי שניות אחדות, ושאלני מניין אני עניתי לו: מקרקוב. אז שאל אם הכרתי את משפחת שטורד, רומק שטורד. עניתי לו שהוא בן דודי. פולדק הוסיף שלמד עמו בכיתה אחת בגימנסיה העברית ובכך נסתיימה שיחתנו.

כעבור ימים אחדים הועברתי לקבוצת עבודה בחפירת יסודות, שבה היו צוענים מנהלי העבודה. כל יום היינו מחזירים אנשים על אלונקות. להערכתי עמדתי להחזיק מעמד כאן שבוע ימים. העבודה הייתה לחפור ולהעמיס טיט לח על פס העברה. כאשר הפס לא היה עמוס הוא רעש, ומיד הופיעו הצוענים, ומנסים את כוחם על המוזלמנים עם ידידות של אתים. ביום השני או השלישי לעבודתי שם שמעתי מישהו קורא בשמי, ומוסיף: "יהיה בסדר". לא יכולתי לזהות מי זה היה.

מיד אחרי כן, במפקד בוקר שערך כרגיל הקאפו במקום העבודה, ועוד לפני שהתחלקנו לקבוצות, הקריא מזכיר הקומנדו מספרים של קבוצת אנשים, עם הוראה שהנקראים יצאו מהשורה. בהמשך עבר המזכיר מאחד לשני, ורשם על הנייר שלו את המספר, והחליף כמה מילים.

כאשר ניגש אלי שאל מניין יש לי פרוטקציה של קצין ס.ס. בכיר, מפקד בית החולים. העמדתי פני פוקר. שיחשוב. לאמיתו של דבר לא ידעתי מה לענות. המזכיר הודיע לי שאני עובר לבית ספר לריתוך, שהיה לקטינים. היה לי הרושם שהייתי שם היהודי היחיד. משם הועברתי לעבודה בבית מלאכה, בו היה חם והעבודה לא היתה קשה.

מאוחר יותר שמעתי שפולדק עבד בבית החולים באושוויץ, ואז הבנתי את מקור הפרוטקציה של קצין הס.ס. לפולדק היה יותר קל לעזור לי באמצעות הקצין מאשר בדרך אחרת. עברו ימים, שבועות ואף חודשים.

סלקציה. רופא פולני, מחז'אנוב, ישב על כיסא לפני הבלוק, ואנחנו עברנו על פניו. פולדק עמד מאחורי הרופא, וכאשר הרופא הוציא את הכרטיס שלי מהקופסה של הבלוק. פולדק ביקש ממנו את הכרטיס. הרופא נתן לפולדק את הכרטיס וזה החזירו לקופסה. נותרתי בחיים.

עכשיו, כשאני משחזר את התופעה שקוראים לה פולדק, נראה לי שמאז הפגישה איתו הוא עקב אחרי, והתערב לפי הצורך, מבלי להשאיר טביעת אצבע.

ישראל בן אפרים

מעולם לא כתבתי זכרונות מתקופת המלחמה. עשו זאת רבים השולטים טוב ממני במלאכת הכתיבה, ואני הרי רציתי בכל מאודי לשכוח אותם, את הזכרונות. ניסיתי ולא הצלחתי. ניסיתי לשכוח את שבעים ושבע מדורי השאול והגיהנום, את תקופת "האדם לאדם זאב" ואת איבוד האמון בבן אנוש. עד שפגשתי את פולדק.

פולדק וסרמן (היום יהודה מימון) היה הקולגה הצעיר בגימנסיה העברית בקרקוב וגם בארגון הנוער הציוני. באותם ימים לא היינו ביחסים קרובים. הוא ידע שאני קיים, ואני ידעתי על קיומו. עד אותו יום.

ביוני 1944 הובלתי לאושוויץ-בירקנאו. אחרי מיון ראשון ושני, אחרי שמרבים נשארנו מעטים וקיבלנו את המספרים על הזרוע, נשלחתי למחנה בונה. שם, עם עוד עשרות אנשים, סליחה, טעות, לא אנשים אלא יהודים, נזרקנו לשוחה שאחריה חפרו. עומקה כמטר וחצי ואורכה היה כזה שלא ראיתי את תחילתה ואת סופה. כל היום סחבנו כבל טלפון מימין לשמאל, ולמחרת בבוקר, שוב באותה שוחה, סחבנו את הכבל משמאל לימין, וביום השלישי, באותה שוחה, כשאני על סף התמוטטות ולידי חברי וידידי, בוגר הגימנסיה העברית, הנריק הרשטיין המוכר בכינויו 'היוק', מנסה – כאשר הקאפו אינו רואה ושומע – לעודד אותי ואת עצמו, אבל ללא הצלחה.

ואז אני שומע קריאה מעל ראשי: "מרצל והיוק, מה אתם עושים פה?" (מרצל גינציג זה אני, יליד קרקוב, תלמיד 10 שנים בבית הספר היסודי ובגימנסיה העברית, עד פרוץ המלחמה). ולקול הקריאה אני מרים בפחד עיניים, ורואה את פולדק מדבר עם השולט בחיים ובמוות – הקאפו.

פולדק הוציא אותנו מהשורה. תודות לו קיבלתי בגדים חדשים, נעליים טובות. הוא הביא אותי למרפאת המחנה, שם התאימו לי, פחות או יותר, משקפיים. הוא מסר אותי לידי האסיר הגרמני שהיה ממונה על הצריף, וזה נתן לי תפקיד של רוחץ הדודים בהם הביאו את המרק, וכך, שנינו – היוק ואני – לא סבלנו מרעב כי היו לנו צלחות מלאות מרק, אותן יכולנו לחלק לאנשים שפולדק שלח אלינו. הבנו שפולדק היה אחד מאנשי המחתרת באושוויץ, ושלא רק אנחנו היינו וחיינו תחת חסותו.

ועיקר העיקרים. הוכנסנו על ידו לבית הספר להלחמה. שם ישבנו, 12 תלמידים ו-3 מומחים גרמנים שלימדו אותנו לחבר חתיכות ברזל ולהלחים צינורות. בחוץ התאכזרו הקפומנים באחרים בקור הגשם ובשלג, ואנחנו ישבנו בחדר מחומם, בשקט ובשלווה, תחת השגחה של שלושת הגרמנים, מדריכים מומחים ומנומסים, וקאפו יהודי-בלגי, שאף הוא היה נתון למרותו של פולדק והמחתרת.

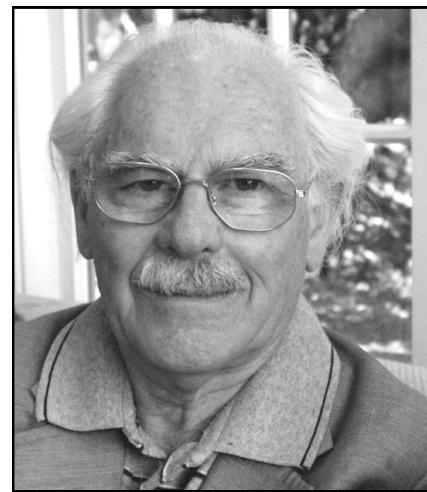
וכך, הודות לפולדק, יכולנו לשרוד עוד חמישה חודשים קשים, בקשיים שהסתיימו בצעדת המוות, ורק נס השאיר את שנינו בחיים.

מרצל גינציג

באושוויץ ירד גשם, גשם דק חודר את הפאשאקי (בגד הפסים שלבשנו באושוויץ) ואת הנשמה. הובלתי מריצה עמוסת לבנים. תוך כדי הליכה פצעתי את ידי בקיר. ידעתי שקיים מוסד "חובש של הקומנדו". הלכתי אליו. הגעתי לצריף ונכנסתי. את הרושם של החדר אני זוכר עד היום.

הריצפה היתה נקייה והריחה אחרי שטיפה, כמו שעץ טרי מריח. בצד שמאל של הדלת עמד תנור ברזל עגול לוחט. על התנור עמד סיר ובו קיפצו תפוחי אדמה. לאורך הקיר הבא, בכיוון השעון, היה חלון. על יד החלון עמד

אלעזר שפריר ז"ל

קרקוב 1924 - ירושלים 2016

הכנסת 'טמפל' והיית חבר בתנועת 'הצופה'.

אביך היה מנהל קרן היסוד בגליציה, ציר בקונגרסים הציוניים, ועורך דין שכתב והגן על חופש העיתונות היהודית בקרקוב. אבא הבטיח לך שעם סיום לימודיך בגימנסיה העברית, תיסע לארץ ישראל להמשך לימודך באוניברסיטה העברית בירושלים.

עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, אסון כבד הכה את המשפחה. אביך, אמך ואחותך נרצחו על ידי הגרמנים ונותרת לבד בעולם. לאחר שהצלחת לברוח ממחנה הריכוז פלאשוב, ולאחר מסע ארוך, מסוכן ומפותל דרך סלובקיה, הונגריה, רומניה, בולגריה, ויוון הגעת בשנת 1944 לארץ ישראל דרך תורכיה וראש הנקרה.

השלמת את הבגרות בגימנסיה בלפור בתל אביב ובשנת 1946 התחלת את לימודי הכימיה באוניברסיטה העברית בירושלים. עם פרוץ מלחמת העצמאות גויסת עם פלוגת הסטודנטים להגנת גוש עציון. שרתת בגדוד מוריה ונלחמת כמעט בכל קרבות ירושלים.

את התואר השני סיימת בהצטיינות ואז נישאת. נולדו לנו שלושה ילדים אודי, אביתר ואורה. את הדוקטורט עשית בהדרכתו של פרופ' אפרים קציר והתמנית לראש המעבדה לביוכימיה קלינית בבית החולים הדסה. התחלת את המחקר בסוכרת, הקמת את המרכז לחקר הסוכרת בבית הספר לרפואה, והיית בין מייסדי האגודה הישראלית

השבוע נפרדנו ממך אלעזר ואתה יצאת למסע האחרון.

המסע הראשון שלך החל כאשר נולדת לאמך רוזה רחל ולאביך מרכוס שפיגל, דר' למשפטים, בוגר האוניברסיטה היגלונית בקרקוב. במלחמת העולם הראשונה שירת אביך בצבא האוסטרי במחלקה המשפטית שם הכיר את אמך ששירתה כאחות בבית חולים צבאי.

בגיל 17 עזבה אמך את משפחתה כדי ללמוד את מקצוע האחות באחד המנזרים בפולין, צעד נדיר ופורץ דרך של צעירה יהודייה באותם ימים. בבית הוריה קיבלת חינוך יהודי וציוני, למדת בגימנסיה העברית בקרקוב, התאהבת בשיעורי הכימיה, סיגלת לעצמך את השפה העברית, וקנית כיתת חברים שליוו אותך לאורך כל הדרך. עלית למצוות בבית

קיבלנו בתדהמה את הבשורה המרה על מותו של לוטק, חברנו האהוב. זכרונות רבים משותפים חלקנו עוד מימי הגימנסיה העברית בקרקוב, שם לוטק היה ה"שובב" של הכיתה, אך גם הסימפטי ביותר, ויחסו, כבר אז לחבריו היה מיוחד במינו. לוטק היה ילד אהוב, ובזמן המלחמה הנוראית לוטק הראה אומץ לב בלתי רגיל כאשר ברח ממחנה פלשוב על יד קרקוב והגיע להונגריה, ומשם לארץ ישראל. הייתה

זו גבורה שמעטים העזו לבצע. בארץ נפגשנו שוב, והקירבה בינינו נהפכה לידידות שחממה את הלב. לוטק היה איש חם, קל היה להיות חבר קרוב שלו. מאז אותם ימים, המשכנו עד כמה שהיה ניתן בפגישות משפחתיות, מסיבות ומפגשים של שרידי הכיתה. לוטק תמיד היה במרכז ותמיד היה טוב לשמוע על הישגיו המדעיים, שהפכו אותו לאיש מדע מוכר בעולם כולו.

לסוכרת.

לימדת ביוכימיה והקמת את חוג מדעי הרפואה. היית קשוב ומוכן לעזור לחוקרים צעירים להשתלב בעבודה, למצוא עבורם מקומות השתלמות והם לא שכחו להביע את הערכתם.

במשך ארבעה עשורים עסקת במחקר ובהוראה וקיימת כינוסים רבים בארץ ובחו"ל שעסקו במחקר הסוכרת. נפגשת עם אנשי מדע מהמובילים בתחום, זכית בפרסים רבים, מטעם האגודה האירופית לסוכרת, ופתחת ערוצי מחקר משותפים עם חוקרים מכל העולם. עם כל העיסוקים הענפים מצאת זמן עברי ועבור הילדים, 66 שנים הלכנו יד ביד, יצאנו לטיולים רבים ואהבנו לבלות בחיק הטבע.

שמחת לקראת הפגישות עם החברים לספסל הלימודים מהגימנסיה העברית. היית חוזר נרגש מכל פגישה מלא רשמים וזיכרונות מימי ב"ס הטובים.

חווייה מיוחדת היתה לנסוע איתך לפולין עם הילדים והנכדים, לראות ולשמוע על ילדותך המאושרת, המקומות בהם גרת, למדת, עבדת, ובילית עם חברים, התלאות והאירועים בזמן הכיבוש והמלחמה.

אלעזר, היית אופטימיסט, גם בזמנים קשים האמנת בכל לבך שתמיד יהיה טוב יותר, בשבילנו היית מגדלור של תקווה. זיכרונות אלה ילוו אותנו לאחר שהלכת. היה שלום אלעזר יקירנו.

אביבה שפריר

למרות היותו איש מדע בינלאומי, לוטק נשאר צנוע, חבר שחשבה לו משפחת הכיתה. הביקורים שלנו בביתם של לוטק ואביבה בירושלים היו תמיד חוויה מיוחדת, והיינו חוזרים מלאי התרשמות ממנו והישגיו וגם תחביביו של לוטק בתחומים רבים.

אני נפרד בכאב לב מלוטק, אבל הזיכרון שלו טבוע עמוק בלבי.

יהודה מימון (פולדק וסרמן)

אבלים על מות חברנו
פרופ' מרדכי אריאלי
ז"ל

נצר לבית קליין

ומשתתפים בצער המשפחה

אבלים על פטירתה של
חברתנו
רינה ליפסקי ז"ל
מבית גלצר

ומשתתפים בצער המשפחה
חבריה מהגימנסיה העברית
בקרקוב

אבלים על פטירת חברנו
מיכאל הקר ז"ל

ומשתתפים בצער
המשפחה

אבלים ומשתתפים בצער
המשפחה על
פטירתו של חברנו
פרופ' אלעזר שפריר
ז"ל
(לוטק לבית שפיגל)

"מחדר" ל "חדר" של מאיר בוסאק

הנה משהו על רבי הראשון וה"חדר" שלו - ר' ליפא האובן. הבת של ר' ליפא היתה באה לביתנו, לוקחת אותי על זרועה ומביאה ל"חדר" אביה. היינו קבוצה של כעשרים ילדים בגיל משלוש שנים. ר' ליפא היה יהודי נעים, ממוצע קומה, בעל זקן חום ודליל, איש צנוע, מחייך ולעיתים משתעל קצת. למדתי אצלו עד שהגעתי ללימוד חומש. לאמיתו של דבר לא רק אצלו למדתי אז. ר' ליפא היה מתעסק גם בשדכנות, ובימים שבנו החייל היה מקבל חופשה מהצבא, היה לבוש המדים ממלא את מקום אביו, בלמדו את הילדים. אהבתי להתבונן בפני הבן המגולח, שכובע החיילים לראשו, ולא הבנתי מדוע בשעת הלימוד מטלטל הוא את ראשו מעל לספר החומש, ועיניו מחפשות משהו פעם בחלק העליון של הדף ופעם בחלקו התחתון. בשבתות היה אבא בוחן אותי בקטע שלמדנו מפרשת השבוע.

אחר שבועות אחדים של לימודי החומש הוציא אותי אבא מה"חדר" של ר' ליפא. לימים הסביר לי, שבנו של ר' ליפא קורא מתרגום היידי, עברייטיש, ולפיו מתרגם את הטקסט לילדים. מכיון שסידור המילים ביידיש שונה מזה בעברית, והבן מסביר את המשפטים בתיאום הסידור המיספרי של היידיש לזה בעברית, אין תרגום המילים יוצא נכון.

הוכנסתי לבית הספר העברי לכתה א'. במוסד זה למדתי גם בכתה ב'. מאותה תקופה זכורה לי האפיזודה - גליונות נייר גדולים. הוא כתב על הלוח את המילים: "נציגי העמים החליטו, שאנגליה תקים מדינה ליהודים בארץ ישראל". הוא הורה לנו להעתיק את המילים מהלוח, ולשמור לתמיד על גליון הנייר. אח"כ סיפר על הצהרת בלפור, שניתנה ליהודים לפני זמן-מה, על התכנסות נציגי העמים ועל החלטתם למסור לאנגליה את הפיקוח על ביצוע החלטתם. לימים הבנתי, שכוונתו היתה לוועידת סן-רמו.

כנראה לימודי היהדות בבית הספר לא סיפקו את אבא, ולכן העבירני לבית הספר הממלכתי ע"ש יוזף קרשבסקי, ללמוד שם מקצועות כלליים לפני הצהרים ול"חדרו" של ר' אברהם ברגמן, ללימודי היהדות אחרי הצהרים. ר' אברהם היה יהודי גבוה, חסון, איש נאה, ארוך זקן חום-מלבין. מלבד היותו "מלמד" היה גם שמש בבית הכנסת של ר' וולף פופר... הוא היה מלמד אותנו בדרך כלל כשליש מפרשת השבוע. כשלמדנו את ספר בראשית, היה קורא לפנינו פרקים מ"ספר הישר" ביידיש ושתי בנותיו, ילדות בגיל 7-8, ישבו עמנו והקשיבו...

מה"חדר" שלו עברתי ל"חדר" יותר גבוה של ר' נחום וייכסלבוים, שהיה משוכן בבית מדרשם של הסנדלרים ברחוב קרקובסקה 21. היה זה בית עתיק ומתפורר, מדרגותיו עשויות עץ רקוב וחדרי המדרגות אפלים. השירותים היו משותפים לכל דיירי הבית. ישבנו ליד שולחן ארוך ומעלינו תלויה היתה מתקרה סדוקה מנורת נחושת כבדה, רבת קנים, המתפשטים לרוחב. ר' נחום לימד מפרשים לתורה וגמרא. היה זה יהודי קטן, צנוע, שחור, בעל זקנקן בצבע הפחם. סיפרו עליו שהתגרש מאשתו בגט של מאה רבנים, לאחר שנטרפה דעתה עליה. תלמידיו אמרו: עם בעל רשע כזה, מה הפלא שאשתו השתגעה... הוא היה מכה בקנה קר על כפות התלמידים. בשעות שלא היה מלמד, היה בולש אחר תלמידיו, שהיו משחקים לפעמים בכדורגל בשדרות בשכונה היהודית. פתאום היה מתגלה כרוח שחורה מאחורי העצים לראות מי מתלמידיו משחק... הוא רצה להשפיע עלינו לבל נתורע עם ילדים ממשפחות לאידתיות, שחס ושלום לא נתקרב לטמפל, היכל הנאורים...

קרקובסקה 21, משכנו של בית המדרש של הסנדלרים והחדר של ר' נחום וייכסלבוים

רגזנותו, קפדנותו, והמיליטנטיות שלו דחו אותנו מר' נחום וגם מתורתו, שרצה להחדיר בנו. לעומת זאת אהבנו אנו, תלמידיו, ללכת לפנות ערב לבית המדרש "חברת תהלים", בו היה בערבים, בין מנחה למערב, לומד לפני קהל הנאספים המגיד הישיש לדברגר. תוך הסברת פרשת השבוע היה הוא מספר אגדות מהגמרא והמדרשים והקהל - יהודים חנוונים, בעלי מלאכה ואנו היינו יושבים פתוחי פה וקולטים כל מלה, שיצאה מפיו...

אותי רדף ר' נחום במיוחד. בניגוד לרובם של תלמידיו לא גידלתי פאות. לא אומר, שרוח מרדנית ואפיקורסית היתה בי, הסיבה היתה פשוטה לגמרי. כאמור, לפני הצהרים למדתי בבית הספר הממלכתי ע"ש קרשבסקי. ברור, שר' נחום שנא את בתי הספר, אבל קיים היה חינוך חובה. אמנם, חלק מתלמידי ר' נחום, בני בתים חרדיים מאד, נמנעו מללכת לבתי הספר בתירוצים שונים, שהוריהם המציאו. לא הייתי בין אלה. בבית הספר ע"ש קרשבסקי למדו ילדים יהודיים בלבד, המנהל היה יהודי, אך המורים, כמעט כולם, היו נוצרים ואלה הציקו במיוחד לתלמידים, שגידלו פאות. מחנך כיתתי היה אחד בשם יוזף מזורקביץ, שהכה בסרגל על קצות האצבעות. המורה שקודזינסקי מצא כל מיני הזדמנויות לתפוס את התלמיד בפאותיו ולהרימו גבוה-גבוה עד שהתלמיד היה תלוי באויר... ומה הפלא, שלא גידלתי פאות?

מתקופת לימודי בבית הספר הזה אני זוכר כי במסגרת פעולות בית הספר היו גם ביקורים בטמפל, בימי החגים הלאומיים-הפולניים. כשבאתי לשם בפעם הראשונה הוקסמתי מהיופי הצבעוני של הוויטראזים בחלונות, מהעיטורים על הכתלים. בית תפילה כזה ראיתי לראשונה, ופתאום לא פחדתי שהבניין יתמוטט. לא ידעתי איך להתנהג והסירותי את הכובע מהראש.

והנה עלה על הבימה המטיף, הרב ד"ר טהון. אמרו - הוא רב פה. רב במדים כאלה ובמגבעת שחורה וגבוהה, לא ראיתי מעולם. הוא פתח בדרשה, דיבר פולנית (פעם ראשונה שמעתי אז רב מדבר פולנית) והסביר לנו את חובת הנאמנות שלנו לפולין, ההולכת ונבנית אחר שנות שיעבוד ארוכות... הוא הדגיש, שעם כל האהבה שלנו לפולין, אל לנו לשכוח, שאנו יהודים, עם עתיק, שנתן לעולם את האוצר הגדול של התנ"ך ואת ענקי הרוח, היוצרים למען כל האנושות.

(המשך בעמוד הבא)

"מחדר" ל "חדר" של מאיר בוסאק (המשך)

ומה, ר' לייבוש, גם אתה רוצה, שבנך יהיה דוקטור?"
 "ומה רע בזה?" השיב אבי "ואני מאמין שהוא יסא
 יהודי שומר מצוות..."

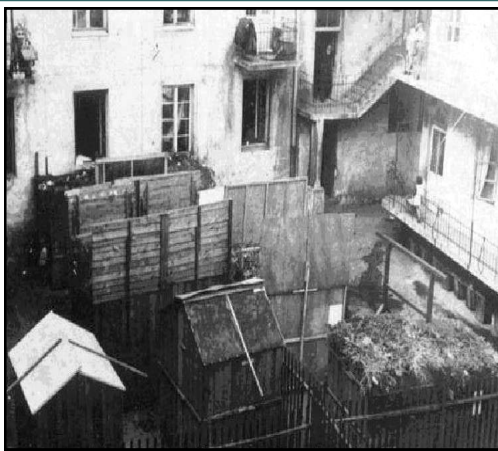
ר' נחום נשאר נאמן לעצמו ולאמיתו עד הסוף. ראיתי אותו בימי מלחמת העולם השנייה בגטו של קרקוב. הגרמנים היו תופסים יהודים ברחובות ומכים אותם באכזריות ובמיוחד התעללו ביהודים מזוקנים. רבים גילו את זקניהם. את ר' נחום ראיתי, כשמתפחת עוטפת את פניו, כביכול בגלל כאב שיניים. מתחת למטפחת הסתיר את זקנו, שהאפיר כבר. הוא לא גילח. סיפר, שלא פעם תפסוהו הגרמנים, הסירו את המטפחת מעל פניו, גזזו ברחוב את זקנו במספריים, היכוהו מכות מרדות, אך הוא מוסיף לגדל את הזקן. ואז גם אמר לי: "דע לך, שכל מה שהם אומרים לך לעשות, זה לרעה... עליך לעשות תמיד את ההיפך ממה שהם אומרים... הם אומרים: לגזז את הזקן... אבל לנו אמר השם: ופאת זקנם לא יגלחו... האם אני אפר את הצו האלוקי ואשמע להם?"

בשומעי את דבריו ראיתי אותו כאחד מאחרוני הלוחמים על האמת שלו, האמת האלוקית שלו... לא מנהיג של ציבור אלא אדם פשוט, אחד מהמון המאמינים, שיש לשמור על הגחלת הקדושה, שלא תכבה, חס וחלילה... ואז גם הרהרתי: הלא אז, בימי ה"חדר", לא חייב אותו איש להקדיש את שעותיו הפנויות לבלוש אחריו לבל נלך בדרכי הגויים, לבל נלמד מנהגיהם ונשחק במשחקיהם - והוא עשה זאת להניא אותנו מלכת בדרך המרחיקה, לדעתו, מהיהדות שלו.

באותם הימים ואני בן שלוש עשרה ולאחר סיום הכיתה השביעית, האחרונה, בבית הספר של קרשבסקי. לפעמים, בשבתות לפני הצהריים היה ר' נחום מבקר בביתנו. הוא אהב כוסית י"ש עם עוגה וגם שיחת ויכוח קל עם אבא. אחרי שעזבתי את החדר שלו, הפסיק את הביקורים האלה.

לאחר שגמרתי שבע כיתות בביה"ס של קרשבסקי, המשכתי בכיתה השמינית בביה"ס ע"ש קז'ימייז' הגדול בקרקוב. גם שם היו כל התלמידים מילדי ישראל, המורים היו כמעט כולם נוצרים, והמנהל, מר שלמה שפיצר, יהודי. היה זה איש זקן, נמוך, קרח ועל ראשו תמיד מגבעת-אבטיח. בעיני התלמידים היה הוא אחד מגדולי המלומדים בחכמת ישראל בפולין. הוא פירסם ספרים בתולדות היהודים, מונוגרפיות על גדולי ישראל, הכל בשפה פולנית; לפולנית גם תרגם את סידור התפילה. אותנו לימד ספרות פולנית.

פתאום, באחת השבתות, בא ר' נחום אלינו. זוכר אני את השיחה של אותה השבת, בה התבררה סיבת ביקורו. "שמעתי, ר' לייבוש", פנה לאבי, "שהכנסת את מאיר ל"תחכמוני" של המזרחי... הם גרועים מהציונים. הללו אינם מעמידים פנים. סתם אפיקורסים... יהודים יודעים להתרחק מהם, אבל המזרחי - כביכול דתיים, אך כוונתם ללכוד נפשות ולהדחין מתורת ישראל... היהודים היום אינם יושבים ברחובות מיוחדים. גרים ברחובות משותפים להם ולגוים ואין לנו שיעור רק התורה הזאת, רק המצוות, שנשמור עליהן, הן הנותנות לנו קיום... בלעדיהן לא נתקיים ובתי הספר שלהם הם דרך לשמד, חס וחלילה..."

סוכות בקז'ימייז', 1937

בכיס, כדי לחלוק אותה עם חבריו, ולאכול ולברך בסוכה 'המוציא לחם מן הארץ'. לנסות לקיים למרות הכול את הציווי 'ושמחת בחגך'. הנתינה של אבא לחבריו, יחד עם הדבקות שלו במסורת - נתנו לו כוחות של חיים במהלך השואה וגם אחריה. חבריו מאושוויץ היו מתקשרים מאז בכל שנה בימים אלה של סוכות, להודות לו על אותה סוכה ועל אותה פרוסת לחם, ולאחל לו חג סוכות שמח."

מתוך: הטור של סיון רהב מאיר
"חרדים 1" 22.10.2016

איך הצליח בחור צעיר להקים סוכה באושוויץ

לפני היציאה לעבודת הפרך, ובערב היה מקבל אותן חזרה, אחרי שהסבב בין כל החברים הסתיים. גם במצעד המוות מאושוויץ, בחורף הקר של 1945, הצליח לשמור על התפילין, ורק כשהגיע בסוף הצעדה לבוכנוואלד, לקחו אותן ממנו. כאשר המחנה שוחרר לבסוף, אבי היה בן 17, ושקל 31 קילו. באמונה רבה, בשמחת חיים ובחריצות הוא זכה להקים משפחה ענפה, שגרה כולה בארץ, לעבוד כאיש עסקים ולעזור רבות לנזקקים.

אבא מיעט לדבר על מה שאירע באותן שנים, אבל פעם אחת הוא נפתח. 53 שנים לאחר השחרור הוא הסכים לספר את סיפור התפילין לבני, נכדו, לקראת הנחת התפילין שלו בבר המצווה. רק אז גילינו סיפור נוסף על גבורת הרוח שלו: מתברר שאבא הקים ב-1944, בחג הסוכות, בתוך אושוויץ, סוכה.

מאחורי הצריף שלו, צמוד אל הדופן, הוא בנה סוכה קטנטנה, כדי לא למשוך את תשומת לבם של הנאצים. אדם אחד בלבד הצליח לשבת בתוכה. את פרוסת הלחם העלובה שלו מאותו בוקר הוא שמר

ד"ר בני גזונדהייט מספר: "אבא שלי, אברהם גזונדהייט, נולד בקרקוב ב-1928. מאז גיל בר המצווה שלו ועד סוף מלחמת העולם השנייה הוא התגלגל בין שמונה מחנות עבודה והשמדה. אבי לא חגג בר מצווה, כי באותם ימים בדיוק היה משלוח של יהודים מהגטו והוא הסתתר, אבל הדרשה שהכין עסקה בסוגיית בהצלת דברי קודש בעת שריפה. הוא אמנם לא נשא אותה, אבל קיים אותה במעשיו בשנים שהגיעו אחר כך.

לפני צאתו למחנות, אמו מסרה לו את זוג התפילין של אביו ז"ל, שנפטר עוד לפני המלחמה, והוא הצליח לשמור עליהן בתושייה רבה לאורך כל הדרך.

כשהגיע לאושוויץ, באו היהודים הוותיקים במחנה לראות את החדשים, כדי לחפש מישהו מהמשפחה או מהעיר שלהם. הוא פגש שם חבר שלקח ממנו מהר את התפילין, לפני הסלקציה, ושמר עליהן, וכך הן ליוו אותו גם באושוויץ. בזכות אבי זכו בכל יום כ-50-60 יהודים להניח תפילין במחנה, בעיצומה של המלחמה.

הוא היה מוציא אותן ממקום המחבוא בבוקר, מניח אותן מהר

"המוות הצהוב" בסקרז'יסקו קמיינה

קצר, הפרידו נשים וגברים לצריפים מלוכלכים, כהים, אפלים. דרגשים שורצי כינים...

הוצבתי לעבודה בוורק C, הגרוע מכל אגפי המפעל. תפקידי היה להביא עגלה מלאה פגזים דחוסים בפיקרין ולשים כל פגז במכונה, בה נקב חור בחרטום כדי שהמרעום יכנס בו. עם סיום המטלה הראשונה היה עלי להוריד את הפגזים ולהעמיס בעגלה ענקית, ולהביא אותה לצריף אחר.

נשמתי את הרעלים שנפלטו מהפיקרין, רעלים שנשפגו בכמויות גדולות בעור, בריאות, בעיניים. כל דבר שהיה חשוף, הפך צהוב. הבגדים נשרפו והתפוררו מהחומצה, לכן נותרנו לעבוד ללא מלבושים כלל, עירומים כביום היוולדנו. שמנו שק מלט לכסות את הגוף, קשרנו אותו בחוט ברזל, ונעלנו קפקפי עץ הולנדיות. משמרת של שנים-עשר שעות ויותר ללא הגנה ללא מסכות, אוכל ושתייה מזערית! עבדנו בחורף הקר והקשה. "מוות צהוב!" אנשים מתו בהמוניהם. את החלשים והגוססים, שעדיין היו בחיים, זרקו לעגלות פחי אשפה, וקברו אותם חיים...

גיוניה, אהובתו של מאיר, הגיעה אף היא לאותו מחנה נורא, וכך הוא מספר: "רציתי את הטוב ביותר עבור החברה שלי, אולם החיים במחנה הכתיבו מציאות עגומה. שנינו עבדנו במפעל התחמושת לייצור פגזים וחומרי נפץ לטנקים הגרמניים. העבודה ליהודים הייתה בתנאי קיום תת-אנושיים. גיוניה מילאה פגזים בשני חומרי נפץ, טרוטיל ופיקרין, חומרים הרסניים ביותר, חומרים הפולטים אדים רעילים בזמן הייצור ומילוי הפצצות והפגזים. החומרים ההרסניים נספגים בכל מקום בגוף, בעור, בריאות, בעיניים.

היו גם אסירים פולנים, אולם אלו עבדו בתנאים שונים לחלוטין מתנאי היהודים. הם עבדו רק ארבע שעות, מוגנים במסכות ובגדי-הגנה. בהפסקות בזמן העבודה קיבלו אוכל וחלב.

בד בבד עם עבודת-הכפייה חשתי אחריות עמוקה לחברתי-אהובתי, ומצאתי דרך להביא לה עוד אוכל. ניגשתי לגוי פולני שעבד איתי, והצעתי לו שאעבוד במקומו אם ייתן לי אוכל. כמובן שהסכים לא לעבוד. היה עלי לעבוד שש-עשרה שעות תמורת שתי פרוסות לחם מרוחות חמאה, עבור מרק וחלב! ממש גן עדן! התחלקתי עם אהובתי גיוניה.

כאשר הביאו לנו חבית גדולה עם מה שקראו מרק תפוחי-אדמה, כולם נדחפו, ניסו לצאת מהתור. היו שהכניסו ראשיהם לתוך החבית כדי לנסות להגיע לתחתית, שם שקעו והסתתרו כמה חתיכות תפוחי-האדמה. שאר המרק כלל בעיקר קליפות ומים חומים. הקצינים הגרמנים נהנו לראות את היהודים המורעבים מתנהגים כמו חיות טרף וגם נהנו להכות בקרש בו היו תקועים מסמרים, במי שלא חיכה לתורו.

למרות ההפרדה בין המינים, נפגשתי עם גיוניה מדי יום והבאתי לה אוכל, לחם, שהיה מוצר יקר-מציאות. ניסינו להיאחז בחיים. סביבנו הילך המוות ושלדי-אנשים שבקושי עמדו על רגליהם. מבט עיניהם הבוהות והגדולות מלווה אותי ותנועת "שלום" מונפת לעברי.

לצד המוות הקימו היהודים מקהלה שהשיבה חיות לרוח האדם, השיבה לנשמה את רצון החיים להמשיך ולהתמודד.

(המשך בעמוד הבא)

מאיר פשחצקי, יליד 1924 בקרקוב, בנם של שמואל-שמיל ואידה מבית מצנדורף, נכלא עם משפחתו בגטו בפודגוז'ה, ועם חיסול הגטו, במרץ 1943, גורש למחנה הריכוז פלשוב. בנובמבר 1943 גורש מפלשוב למחנה העבודה סקרז'יסקו-קמיינה (Skarzysko Kamienna), שהוקם עבור הקונצרן הגרמני "האסאג", וכך הוא מספר על המסע ברכבת אל המחנה:

"לאחר סלקציה, בליווי שומרים עם כלבים שאומנו להתקיף על פי פקודה, עליתי יחד עם כמאה ועשרים אסירים שנדחסו לקרון רכבת להובלות פרות, ללא חלונות ושיבה, רק צוהר בקצהו העליון לאפשרות לשאוף אוויר אחר. בצרימה רועמת סגרו הגרמנים את דלתות ההזזה הכבדות, ונעלו אותן מבחוץ. נותרנו בידי שמים.

רכבת האימה יצאה לאיטה, ואנחנו לא ידענו לאן. במשך ארבעה ימים הסתופפנו בקרונות המצחינים. מעטים ישבו על רצפת הקרון, והאחרים מצטופפים נעמדו זה על זה בערמות, הטילו את מימיהם והצרכים תחתם, הסירחון הבחיל, והמוות ערב בכל. לבס של רבים נדם, והנותרים סבלו מרעב וצמא. רק כשהרכבת עצרה במסילות צדדיות כדי לאפשר מעבר לרכבות עמוסות חיילים גרמנים, פתחו לרגעים את הדלתות והשליכו את הגוויות. באותם רגעים נשמנו אוויר, כמו טובעים שהוציאו אותם מהמים. רק ביום השלישי, לאחר השלכת הגופות, היה לנוותרים בחיים מקום לשבת על הרצפה המטונפת..."

מאיר פשחצקי צועד במצעד לזכרון ולחיים בקרקוב, ספטמבר 2016

והוא ממשיך: "נבחרתי לנסיעת-המשך לא ארוכה, שבסופה הגענו לשער בקרחת יער, עליו שלט בגרמנית "ארבייט מאכט פריי", "העבודה משחררת". השער נפתח. נכנסנו פנימה "לפלנטה אחרת". הדבר הראשון והמוזר שראיתי היה שלד אדם מהלך כשרגליו עטופות ניירות, שערותיו אדומות ופניו צהובות ומתוכם בולטות עיניים גדולות ובוהות... היער סביב היה עבות והישרה דיכאון. נשים וגברים ערומים! זוועה עלי-אדמות! צריפים רעועים עמדו במים בבוץ. באמצע הרחבה ראיתי אנשים דומים לאלו שפגשתי בשער, מלקקים שאריות מרק מחבית מלוכלכת. יצורים מכוכב אחר! התקוטטו! בתום מסדר

"המוות הצהוב" בסקרז'יסקו קמיינה (המשך)

להתפוצץ. כשמילאנו את הפגזים במילוי חומר הנפץ, השארנו חור עם אוויר, וידענו שפגזים אלה שיועדו לחזית נגד בנות הברית לא יגרמו נזק. זו הייתה תרומתנו הקטנה לניצחון, אבל לא יכולנו למנוע פיצוץ נוראי שאירע באיזור וורק C תוך כדי מילוי הפצצות.

הרוסים התקרבו לנהר הויסלה, ואנחנו חשנו טעם של שמחה ותקווה לחופש. יום אחד התפשטה שמועה שהגרמנים הפסידו ואפשר לרוץ ליער. השערים הפונים לכיוון היער נפתחו לרווחה, ואנשים החלו לנוס מהמחנה, שהיה מוקף פרטיזנים פולנים שהסתתרו ביער. החלה ריצה המונית... הסתר שזאת הייתה מלכודת שתכננו הגרמנים. המונים נרצחו. הנמלטים הוצאו להורג בתלייה לנגד עינינו. במאמצים רבים ובקושי רב המשכנו בעבודת-הפרך, כוחותינו אזלו, אולם רצון החיים קרא לנו, ואנחנו המשכנו..."

מאיר פשחצקי

מתוך ספר זכרונות "עץ החיים. הסיפור של מאיר ודינה"

האחיות כרמל כתבו שירים, נערכו הצגות במסגרת המחנה, ארגנו קונצרטים. השירה הפיגה לרגע קט את המתח, הפחד וחוסר הוודאות לגבי המחר, השכיחה לרגע את הסבל. האחוה שמרה על רוח האדם ויכולת ההתמודדות מול מוראות הגורל. השירה החזירה אותנו לבית אבא. כדי לשמור על צלם אנוש ולעודד אנשים פרסמה פליציה שכטר (קראי) עיתון... נאחזנו בשירה, בעיתון, בזכרון. הסתכנו בכך שחיבלנו בתוצרת העבודה.

החורף פנה והקיץ מילא את מקומו. החום הציק. סלקציות שבועיות של שישים איש, בנוסף לחולים, המשיכה להלך אימים. אדישות חסרת מבע כיסתה את ארשת המוזלמנים (חיים-מתים), שמרוב רעב ותלאות הפכו שלדים בעלי עיניים ענקיות בוהות, שנקברו בעודם חיים.

מדי פעם הצלחנו לשטות בגרמנים ולחבל בתהליך מילוי הפגזים. מלאנו פחות אבקת שריפה, ומהלנו אותה במעט מים, תהליך שהספיק למנוע מהקליעים לא

מחנה הריכוז פלשוב - יולג I

מחנה יולג I (Judelager) הוקם בפלשוב, מזרחית לרחוב וייליצ'קה, מול הכניסה לרחוב ירוזולומסקה. המחנה הוקם ביוני 1941, כמחנה לעבודות כפייה ליהודים, ובשלב הראשון הובאו למקום גברים צעירים, מקרקוב וסביבתה. לקראת אוגוסט 1942 הובאו למחנה גם נשים.

העבודה העיקרית היתה בניית מערך מסילות ברזל עבור הרכבות למזרח (Ostbahn). העובדים היהודים חולקו בין החברות הקבלניות הגרמניות, שקיבלו על עצמן ביצוע חלקים מהפרייקט של "רכבת למזרח", שהשתרע צפונית ודרומית ליולג I. היו אלה חברות כגון: סימנס, הוך טייף, יוזף גלוג, מאירדר ועוד, ובשלב זה היו מנהלי העבודה אזרחים גרמנים.

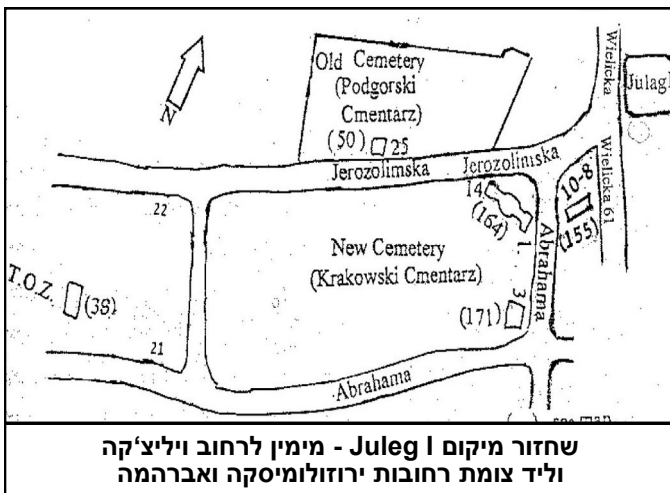
לחברת קלוג היה צריך מיוחד, צפונית למחנה יולג I, ברחוב יאן דקרט, בהצטלבות עם פסי הרכבת פלשוב-זבלוצ'ה-ויסלה. באביב 1943 מינתה החברה את הנאצי קיירמיר למנהל עבודה.

התיכנון הכללי של הפרוייקט, תיאום העבודות, והקצאת החברות הקבלניות לקטעים השונים, נעשה על ידי המפקח הכללי קלאוזה, והעובדים קיבלו שכר לפי מקצועם ותפקידם. העובדים היו "חופשיים" יחסית, יכולים היו לבקר את הוריהם, לרכוש מזון ביציאתם לגטו קרקוב ולסידורים שונים, אם כי לצורך היציאה היה דרוש אישור, ולקבל חבילות מזון ובגדים משפחותיהם. היציאה לעבודה היתה בפיקוח אוקראינים וליטאים, לבושים שחור ועליהם סמלי ס.ס.

העבודות בצפון היו לאורך הקו פלשוב-זבלוצ'ה-ויסלה, ובדרום לכיוון פרוקוצ'ים-בייז'נוב, שם נעשתה עבודת חפירת יסודות, בניית גשרים והנחת פסי הרכבת ל-4 רכבות בו זמנית.

עם הזמן המצב במחנה הורע מאד, בעיקר כשלמקום הגיעו אסירים רבים מקהילות שחוסלו, ואלה היו רעבים וחסרי ביגוד. במחנה התארגנה עזרה התנדבותית של אסירים וכן עזרה בתוספת מזון התקבלה מהגוינט, אם כי רוב המזון שהגיע נגזל על ידי הגרמנים.

בתחילת 1942 הועבר הפיקוד על המחנה לידי ה-ס.ס.

המחנה הוקף גדר והוקמו מגדלי שמירה שאוישו על ידי "השחורים" – אוקראינים וליטאים. מנהלי העבודה הגרמנים התאכזרו לעובדים, מנעו מהם מזון ורצחו ללא כל סיבה. אסירים סיכנו את חייהם כדי להשיג מזון. על פסי הרכבת עברו קרונות, ואנשים שראו את האסירים המעונים זרקו להם מזון כלשהו, אך היה עליהם להיזהר שלא להתפס ולהענש בעונשים כבדים.

בין העובדים היה גם רופא שיניים יהודי שטיפל באנשי ה-ס.ס. והאוקראינים שנוקדו לטיפול. היחסים שלו עמם היו ידידותיים, והוא ניצל זאת להטבות שונות. באותם ימים החלה פעילות מחתרתית במחנה, ורופא השיניים ואחיו, שקיבלו אישור לצאת מהמחנה לגטו על מנת להביא את החומרים הדרושים לטיפול, החלו להעביר ידיעות ולבצע שליחויות בין המחתרת היהודית הלוחמת - ZOB - והמחתרת הפולנית. אחרים שנוספו לפעילות החלו לעסוק, במקום סתר במרפאה, בזיוף מסמכים של רשיונות עבודה ותעודות זהות (Kennkarte).

באפריל 1943 פרצה מגיפת טיפוס במחנה, ואנשים רבים חלו ומתו. כדי לעצור את המגיפה הורשה הרופא מקסימיליאן כהן לצאת לקרקוב, ללא תג וללא שמירה, על מנת להביא חומרי חיטוי שנרכשו בשוק השחור. תודות לטיפולו נעצרה המגיפה וחלק מהחולים הברואו.

על פי עדותו של מאיר אלדור

קוראים כותבים,

בעקבות מאמרו של חיים גלבוך "מכתבים משם וזכרונות מכאן, משפחות פישגורנד-מילרד וגבל-שפרן", שהתפרסם בגיליון אוקטובר, יצרתי קשר עם הכותב וקיבלתי עותק מהספר שהוציאה המשפחה.

אבי, ברוך פישגורנד, יליד אושווינצ'ים שנת 1914, התייתם בגיל 12 מאביו, ונשלח לקרקוב אל קרוב משפחה, כדי ללמוד חייטות. במפגש עם גלבוך למדתי שאבי היה שוליה בבית סבו של חיים, אשר שמו היה חיים פישגורנד כפי שגם סבי היה חיים

פישגורנד, ואבי היה בן בית במשפחה זו. ועוד, אמו של חיים גלבוך שמרה, בין מכתביה, מספר תמונות שבהן מופיע אבי וכן הקדשה שאבי נתן לה לפני עלייתה לארץ-ישראל, במרץ 1938. ההקדשה הייתה בעברית ומיד זיהיתי את כתב ידו.

אני תמיד קורא את הכתבות בעיתון, ולומד רבות על החיים בקרקוב ערב השואה. עכשיו למדתי גם על משפחתי שלי. על כל זה אני מודה לך.

ובקשה לי: באלבומי המשפחה מצאנו מספר תמונות בהן מופיע אבי ואני לא מצליח לזהות אחרים המצולמים בה. אולי מישהו יוכל לשפוך אור על התמונה שבה אבי כורע ברך, שלישי מימין, במרכז התמונה, מחזיק בידיו תמונה כלשהי.

חיים פישגורנד

נפתלי שטרן (1872-1929) גר עם משפחתו ברחוב אוז'שקובה 9 בקז'ימייז'. במשפחתו ידעו שהוא היה אמן, וכינויו היה "כוכב". ככול הנראה היה פעיל ציוני ומכובד בקהילה.

משנפטר נשלח למשפחה מברק התנחומים שבתמונה, וכך נכתב בו: "הועד המקומי הציוני בקרקוב מגיש בזה דברי נחומים לכם לרגלי האבידה הגדולה שנאבדה לכם במות עליכם עטרת ראשכם, המנוח נפתלי שטרן ז"ל. יבולע המות לנצח ותשמרו מכל אסון בעתיד. בשם הועד המקומי: ד"ר שמעון הופמן, יו"ר ויעקב שטרן, מזכיר. ו' ניסן תרפ"ט."

האם מישהו יכול לשפוך אור על ההיסטוריה של המשפחה?

רוני גיל לבית שטרן

נורית אלדר מחפשת מידע על אביה חנוך אלבוים רייכר, יליד קרקוב 1927. ידוע כי אביו, איצק אלבוים נולד אף הוא בקרקוב, והמשפחה גרה ברחוב רנקבקה 12 בפודגוז'ה. משפחת הסבתא גרה ברחוב ברטושה 2. אמו של חנוך, לאה, ניסתה ככל הנראה בז'שוב. כל מי שיכול להוסיף פרטים על המשפחה מתבקש לכתוב ל: nuriteldar1@gmail.com או למערכת.

נורית אלדר לבית אלבוים-רייכר

WEEDAT HETBEIOT CONFERE ON JEWISH MATERIAL CLAIMS AGAINST GERMANY, INC.

Website: www.claimscon.co.il • דרך חברון 101, ירושלים 93480 • טל': 02-6712711 • פקס: 02-6712731

Beit Ha'umot, 101 Derech Hevron, Jerusalem 93480 • redisrael@claimscon.org

